

143

ABRIL
2012

TINDRÀ ALGÈRIA UN PAPER PROTAGONISTA EN EL NORD D'ÀFRICA?

Francis Ghilès, Investigador Sènior, CIDOB

Si el Nord d'Àfrica vol afrontar, en els propers anys, amb alguna esperança d'èxit els reptes que té per davant, haurà de reinventar-se a sí mateix. L'accés a les grans fonts d'energia i el seu transport entre els productors i el consumidor final és el que defineix la manera en què els principals poders gestionen la seva política exterior. Allò que avui amenaça a Europa no és una improbable, encara que àmpliament agitada, aliança entre Musulmans contra Occident, sinó l'agitació d'ambicions nacionalistes manipulades per grans potències de fora de la regió. Aquestes ambicions coincideixen amb el fet que, als principals països del Magrib, les despeses militars es troben, en percentatge del PIB, entre les més altes del món. Si el Nord d'Àfrica no aconsegueix reinventar-se a si mateix, els seus immensos recursos en petroli, gas, urani, energia solar i fosfats atrauran una interferència exterior encara més important.

Gràcies als seus importants recursos energètics, al seu ben entrenat exèrcit i a la seva posició geogràfica central en el Nord-oest d'Àfrica, el país més gran del continent ha tornat a emergir com un actor clau que pot, o bé donar forma a la regió perquè serveixi als seus interessos nacionals, o escollir una carta més estratègica i animar a aquesta vasta regió a reinventar-se a si mateixa. La incapacitat de les Nacions Unides de propiciar un solució internacionalment acceptable per al futur de l'antiga colònia espanyola del Sahara Occidental ha esdevingut una amenaça de seguretat molt més àmplia, que abasta tot el cinturó del desert africà, des de la Mauritània atlàntica fins a la Somàlia de l'Índic, una amenaça que inclou al terrorisme Yihadista, a un tràfic de drogues a l'alça (calculat en 6 o 7.000 milions de dòlars), i a un nombre de refugiats creixent.

En el seu passat recent, Algèria ha combatut el terrorisme d'inspiració Islamista, però a un cost horripilant: destrucció física massiva; fugida d'aproximadament 600.000 persones, inclosos molts ciutadans ben qualificats; resistència a posar en marxa reformes, això últim degut en part al clamorós fracàs de l'intent d'instaurar una democràcia de via ràpida a principis dels anys 90. Encara no s'han curat del tot les ferides del passat, però el país necessita anar cap endavant si és que vol jugar el paper que els recents esdeveniments a la regió li estan demanant. Als Estats Units, a Turquia i als principals països de la Unió Europea té importància avui la visió que tinguin els líders algerians. Recentment, les Nacions Unides van demanar a Algèria que designés un alt

funcionari per ajudar a Kofi Annan en el seu intent de negociar una solució pactada al conflicte a Síria, però les autoritats es van mostrar reticents i a la fi la designació no es va produir.

Cas que Algèria volgués jugar un paper més actiu a la regió, hauria de començar per modernitzar la seva política econòmica. Això implica una sèrie de moviments: decidir d'una vegada per sempre si està preparada per concedir a les empreses privades un marc legal més favorable en el qual operar; acabar amb els abusos d'un sistema de llicències d'importació que anima als operadors ben connectats a reexportar a Tunísia i al Marroc fins a una cinquena part dels productes alimentaris i manufactures que importa el país (amb una pèrdua considerable per a l'erari públic, ja que els productes alimentaris gaudeixen a Algèria de subsidis més generosos); decidir d'una vegada per sempre fins a quin punt vol implicar a companyies estrangeres en empreses mixtes per al desenvolupament dels hidrocarburs, però també d'una àmplia gamma de productes manufacturats; restablir al Banc Central, que s'ha convertit en un simple tramitador de decisions del govern, el seu caràcter d'institució seriosa. Finalment, crida moltíssim l'atenció que Algèria, en una època en què l'anàlisi independent d'experts sobre el que passa al món és més necessari que mai, no hagi bastit cap think tank digne d'aquest nom.

Amb més de 200.000 milions de dòlars de reserves en divises i uns ingressos superiors als 70.000 milions a l'any, l'Estat pot preferir mostrar-se mandrós i subsidiar la pau social abans que afrontar el repte de les reformes econòmiques. Aquesta política només dóna ales a la corrupció, que s'ha estès en els últims anys. El govern va mostrar el seu coratge fa dos anys, quan va donar ordres de depurar el sector de l'energia i especialment la companyia petrolera estatal Sonatrach, acomiadant a Chakib Khelil, l'home més poderós del sector durant tota una dècada. Però queda molta més feina per fer, sobretot en el sector financer. S'haurien de concedir llicències a més bancs estrangers, sobretot espanyols, ni que fora per impulsar els creixents vincles comercials i inversions de les companyies espanyoles. A més, el sector bancari domèstic ha de deixar enrere la seva manera de fer negocis, digna del Parc Juràsic.

En un futur immediat, Algèria hauria d'obrir les fronteres als seus veïns, donat que les seves economies estan més reformades que l'algeriana. Però com pot hom explicar-se que una política, que permet a intermediaris algerians importar béns per exportar-los després al Marroc i Tunísia, no sigui mai criticada pel FMI o els Estats Units, quan ambdós defensen i encoratgen un estil de gestió econòmica liberal i transparent? Un mercat unificat en el Magrib pot ser que no sigui una cosa immediata, però impulsar-ho amb decisió ajudaria a Algèria i als seus veïns a racionalitzar les seves polítiques. En el mig termini, reafirmaria l'ambició que el país jugui un rol econòmic central a la regió.

Els esdeveniments internacionals han posat a Algèria en primera línia i l'han convertit en un soci estratègic important per als Estats Units. Si Algèria escull esquivar els reptes econòmics, haurà perdut l'oportunitat, única en tota una generació, de construir un futur digne de la seva orgullosa història i de la seva impacient joventut, que necessita llocs de treball desesperadament. Comparteixen amb les seves contraparts al Marroc i Tunísia el somni d'un Magrib en pau amb sí mateix.

Escoltaran els líders polítics i l'exèrcit del país a la seva gent? Miraran al món exterior amb confiança, sense pensar tant en el passat i més i el futur? Obriran el sistema polític, tot i que això no té per què significar una via ràpida cap al model democràtic que va acabar tal malament en 1992? Mentre la Unió Europea roman desapareguda, els EE.UU veuen a Algèria i als seus veïns com a peces clau en la seva partida d'escacs regional. Si els líders nord-africans, especialment els algerians, volen, han de jugar les seves cartes per treure'n el màxim benefici per a sí mateixos, i per als seus.